

## „Preklad“ jednotiek mier, váh a peňažných jednotiek v románe *Cien años de soledad*

Dana Ďurovková, Fakulta humanitných vied UMB, [dana.durovkova@umb.sk](mailto:dana.durovkova@umb.sk)

**Kľúčové slová:** kultúrne viazané výrazy, preklad, prenos, analýza, jednotky mier a váh, peňažné jednotky

**Key words:** culture-specific items, translation, transfer, analysis, units of length and weight, monetary units

Predmetom nášho výskumu sú kultúrne motivované výrazy, označované aj ako reálie, pričom v tomto príspevku sa zameriavame na konkrétnu skupinu reálií, a to na jednotky mier, váh a peňažné jednotky. Pri takýchto reáliách je potrebné rozlišovať medzi jednotkami typickými pre určitú krajinu, prípadne krajiny (anglosaský systém: míľa, libra, galón, atď.), ktoré možno pokladať za reálie a jednotkami medzinárodného metrického systému, ktoré sú považované za termíny. Súčasťou globalizačných tendencií posledných desaťročí je aj postupná unifikácia jednotiek mier a váh na celom svete, prostredníctvom vytvorenia Medzinárodnej sústavy jednotiek (SI). V súvislosti s unifikáciou peňažných jednotiek sme tento trend mohli pozorovať napríklad pri rušení národných mien členských krajín Eurozóny začiatkom dvadsiateho prvého storočia.

Prekladateľ sa vo svojej práci stretáva s touto skupinou reálií pomerne často, a to či sa v cieľovom texte rozhodne pre medzinárodné alebo národné jednotky mier a váh, samozrejme závisí aj od žánru textu. Všeobecne však platí, že v preklade odborného textu by mali byť medzinárodné metrické jednotky, zatiaľ čo v preklade umeleckého textu to nie je také jednoznačné, pretože národné jednotky mier a váh majú lokalizačnú funkciu a ich náhradou medzinárodnými, by došlo k strate národného a historického koloritu.

Prekladom jednotiek mier a váh v odbornej a umeleckej literatúre sa zaoberal aj J. Levý, ktorý zastával názor, že prekladateľ by mal cudzie miery, váhy a peniaze zachovať napr. v cestopise, ale pri preklade anglických veršov by mal skôr pristúpiť k naturalizácii: „ve vedeckém díle musí přepočítavat matematicky (10 yards – 9,14m), kdežto v beletrii přibližně (ten yards – deset metrů)“ (Levý, 1963, 90). Súhlasíme s jeho názorom, že jednotky mier a váh nie sú v beletrii až také dôležité kvôli presným údajom (ako v technickej literatúre), ich úlohou je dať čitateľovi určitú predstavu o veľkosti, vzdialenosti či váhe a konkrétnemu dielu pridávajú národný, prípadne historický kolorit.

So zreteľom na zachovanie dobového koloritu, sa v druhej polovici dvadsiateho storočia v slovenskej prekladateľskej škole ustálil zvyk, prevádzať cudzie jednotky mier a váh na domáce jednotky, a to v prípade, že ide o preklad diela zo súčasnosti, no ak ide o dielo historické, ktorého dej sa odohráva ešte pred zavedením medzinárodnej metrickej sústavy, pôvodné jednotky sa ponechávajú (Tellingner, 2005).

Prinajmenšom rovnako silný národný a historický kolorit ako jednotky mier a váh pridávajú dielu aj peňažné jednotky, či už ide o tie súčasné alebo minulé (dublón, peseta, reál, drachma, rubel, toliar, zlatka a i.). Aj pri „preklade“ peňažných jednotiek sa prekladateľ rozhoduje, či ich v cieľovom texte ponechá v pôvodnej podobe (ponechávajúci princíp) alebo sa pokúsi nahradiť ich neutrálnymi, prípadne domácimi jednotkami (nahradzujúci princíp). Inými slovami, či budú mať jeho prekladateľské postupy skôr tendenciu exotizačnú alebo naturalizačnú.

A práve na to sa zameriame v nasledujúcej deskriptívno-kontrastívnej analýze dvoch prekladov románu „Cien años de soledad“ od kolumbijského autora G. Garcíu Márqueza.

Východiskový text, v španielskom jazyku, bude vždy uvedený ako prvý (čiernou farbou) a označený bude skratkou (VT); cieľový text č. 1, v slovenskom jazyku, budeme uvádzať ako druhý, odlíšený zelenou farbou a označený skratkou (CT1); tretím v poradí bude vždy cieľový text č. 2, v anglickom jazyku, vyznačený modrou farbou a skratkou (CT2). Originál vznikol v roku 1967, avšak opisuje príbeh rodu Buendíovcov, ktorý sa odohráva v časovom rozpätí od polovice devätnásteho do polovice dvadsiateho storočia. Pre potreby našej analýzy používame jeho dve španielske vydania: prvé z nich je z roku 2004 a druhé, rozšírené o kritický poznámkový aparát J. Joseta, vyšlo v roku 2012. Anglický preklad bol prvýkrát publikovaný v roku 1970, avšak my čerpáme z jeho neskoršieho vydania z roku 2007, pričom autorom oboch uvedených vydaní je americký prekladateľ G. Rabassa. Ďalej vychádzame z dvoch slovenských vydaní analyzovaného románu, a to prvým, z roku 1973 a posledným, z roku 2008 (aj v tomto prípade je autorom oboch vydaní jediný prekladateľ, I. Puškáč).

### Centavo, libra

„A veces los sorprendían los primeros gallos haciendo y deshaciendo montoncitos de monedas, quitando un poco de aquí para ponerlo allá, de modo que esto alcanzara para contentar a Fernanda, y aquello para los zapatos de Amaranta Úrsula, y esto otro para Santa Sofía de la Piedad que no estrenaba un traje desde los tiempos del ruido, y esto para mandar hacer el cajón si se moría Úrsula, y esto para **el café que subía un centavo por libra cada tres meses**, y esto para el azúcar que cada vez endulzaba menos, y esto para la leña que todavía estaba mojada por el diluvio, [...]“ (VT, s. 459).

„Občas ich zastihlo kikiríkanie, keď ustavične len kládli a rozoberali kôpky mincí, dakde trocha ubrali, inde zasa pridali, aby to stačilo uspokojiť Fernandu, a nesmeli zabudnúť ani na topánky pre Amarantu Úrsulu, prispieť trochu i Sante Sofii de la Piedad, ktorá odvtedy, čo ich zastihla pohroma, nemala nové šaty, a dajaké peniaze zasa na truhlu, keby Úrsula umrela, a na kávu, ktorej libra bola každé 3 mesiace o centavo drahšia, na cukor, čo bol čoraz menej sladší, aj na drevo, ktoré ešte nevyschlo od dažďa, [...]“ (CT1, s. 254).

„Sometimes the cock's crow would find them piling and unpiling coins, taking a bit away from here to put there, so that this bunch would be enough to keep Fernanda and that would be for Amaranta Úrsula's shoes, and that othere one for Santa Sofía de la Piedad, who had not had a new dress since the time of all the noise, and this to order the coffin if Úrsula died, and this for **the coffee which was going up a cent a pound in price every three months**, and this for sugar which sweetened les severy day, and this for the lumber which was still wet from the rains, [...]“ (CT2, s. 344).

V uvedenom úryvku nás zaujali hneď dva výrazy, a to *centavo* a *libra*. V prípade prvého analyzovaného výrazu – *centavo*, ide španielsky výraz pre *cent*, v našom kontexte napríklad *eurocent*. Slovenský prekladateľ sa pri preklade tohto kultúrne špecifického výrazu riadil tendenciou slovenskej prekladateľskej školy, to jest, ponechať cudziu peňažnú jednotku v cieľovom texte, pokiaľ ide o historické dielo a to v záujme zachovania dobového koloritu. V podobnom duchu sa vyjadruje aj J. Levý (1963) keď tvrdí, že cudzie meny nie je možné prekladať domácimi, pretože každá peňažná jednotka je typická pre určitú krajinu a domáca mena by lokalizovala preklad do nášho prostredia. Preto je potrebné ponechať pesety či centy; poprípadе, pre lepšiu zrozumiteľnosť môžeme previesť menej známe mince na rozšírenejšie, napríklad *sovereign* → *libra*.

Slovenský prekladateľ sa riadil ponechávajúcim princípom a peňažnú jednotku *centavo* preniesol do cieľového textu ako *centavo*, bez akejkoľvek grafickej zmeny. Takmer totožné prekladateľské riešenie (*o jedno centavo drahšia*) nachádzame aj v prvom slovenskom preklade románu *Cien años de soledad* (García Márquez, 1973, 258). Použitú techniku hodnotíme ako výpožičku. Na druhej strane, americký prekladateľ zvolil naturalizačný princíp a uvedenú peňažnú jednotku preniesol do cieľového textu č. 2 ako *cent*.

Zvolenú techniku by sme definovali ako adaptácia a vzhľadom k tomu, že je takéto prekladateľské riešenie pre anglicky hovoriaceho cieľového čitateľa zrozumiteľné a ľahko predstaviteľné, považujeme ho za adekvátne.

Výraz *centavo(s)* nachádzame aj na ďalších troch miestach v analyzovanom románe a to vo forme: *dos centavos* (VT, s. 68), *veinte centavos* (VT, s. 69) a *veinte centavos* (VT, s. 70). Slovenský prekladateľ vo všetkých prípadoch postupoval rovnako, to znamená, že ich do cieľového textu č.1 preniesol formou výpožičky: *dve centavos* (CT1, s. 42), *dvadsať centavos* (CT1, s. 42) a *dvadsať centavos* (CT1, s. 43). Aj v cieľovom texte č. 2 bol zachovaný rovnaký postup ako pri nami analyzovanom výraze – adaptácia: *two cents* (CT2, s. 52), *twenty cents* (CT2, s. 53) a *twenty cents* (CT2, s. 54).

Druhý analyzovaný výraz *libra* je v tomto kontexte použitý vo význame, v minulosti využívanej hmotnostnej jednotky, ktorú tvorilo 16 uncí a ktorej zodpovedá približne pol kila v súčasnosti používanom metrickom systéme. Treba však poznamenať, že v minulých storočiach sa v medzinárodnom obchode využívali viaceré druhy *libry* ako hmotnostnej jednotky, napríklad: španielska, katalánska, talianska, parížska, medicínska, ruská, orientálna atď. Po dôkladnom preštudovaní si Morettiho diela „Manual alfabético razonado de las monedas, pesos, y medidas de todos los países, con las equivalencias españolas y francesas“ (1828) sme zistili, že ide o zastaranú hmotnostnú jednotku rozličnej veľkosti, najčastejšie v rozmedzí od 0, 454kg až po 0, 460kg<sup>1</sup>. Autori *Veľkého slovníka cudzích slov* uvádzajú pri tomto hesle aj, z nemčiny pochádzajúci, ekvivalent – *funt* (Šaling, Šalingová, Maníková, 2006, 760).

V súčasnosti poznáme *libru* (1lb = 16 uncí) ako hmotnostnú jednotku v britskom a americkom systéme mier a váh, ktorej zodpovedá 0, 4536 kg<sup>2</sup> v metrickom systéme (aj keď treba poznamenať, že súčasná mladá generácia Britov ovláda a používa Medzinárodnú sústavu jednotiek (SI) rovnako dobre ako tradičný britský systém) alebo *trójsku libru*, na váženie vzácnych kovov a drahokamov, ktorej váha sa rovná 0, 3732 kg<sup>3</sup> (1 lb = 12 uncí).

Slovenský prekladateľ ponechal v cieľovom texte č. 1 výraz *libra*, a tak v súlade s tendenciou slovenskej prekladateľskej školy<sup>4</sup> uprednostnil, pri prenose tohto kultúrne špecifického prvku do cieľového jazyka, jeho zvláštnu hodnotu – kolorit, pred informatívnou hodnotou (v tomto prípade) – váha. Prekladateľskú techniku použitú v slovenskom preklade hodnotíme ako výpožičku. Do angličtiny bol tento výraz prenesený ako *pound*, to znamená, že na rozdiel od slovenského prekladateľa, zvolil nahradzujúci princíp a pôvodný výraz *una libra* nahradil všeobecne platným ekvivalentom – *a pound*.

### ***Monedas coloniales, doblones***

„*Seducido por la simplicidad de las fórmulas para doblar el oro, José Arcadio Buendía cortejó a Úrsula durante varias semanas, para que le permitiera desenterrar sus monedas coloniales y aumentarlas tantas veces como era posible subdividir el azogue. Úrsula cedió, como ocurría siempre, ante la inquebrantable obstinación de su marido. Entonces José Arcadio Buendía echó treinta doblones en una cazuela, y los fundió con raspadura de cobre, oropimente, azufre y plomo. Puso a hervir todo a fuego vivo en un caldero de aceite de ricino hasta obtener un jarabe espeso y pestilente más parecido al caramelo vulgar que al oro magnífico*“ (VT, s. 16).

„*José Arcadio Buendía sa dal zlákať jednoduchosťou návodov, ako zdvojnásobiť zlato, a niekoľko týždňov dobiedzal do Úrsuly, aby mu dovolila vykopať jej koloniálne mince a rozmnožiť ich toľko ráz, koľko ráz možno rozdeliť ortuť. Úrsula ako vždy nakoniec ustúpila pred skalopevnou svojhlavosťou manžela, a tak José Arcadio Buendía vhodil do nádoby tridsať dublónov, roztavil ich s medenými pilinami, s augripimentom, sírou a olovom, a potom to všetko varil na prudkom ohni v kotlíku s ricínovým olejom, kým nevznikol hustý*

lepkavý sirup, ktorý sa podobal skôr obyčajnému karamelu než ušľachtilému kovu“ (CT1, s. 9).

„Seduced by the simplicity of the formulas to double the quantity of gold, José Arcadio Buendía paid court to Úrsula for several weeks so that she would let him dig up her **colonial coins** and increase them by as many times as it was possible to subdivide mercury. Úrsula gave in, as always, to her husband's unyielding obstinacy. Then José Arcadio Buendía threw **three doubloons** into a pan and fused them with copper filings, oropiment, brimstone, and lead. He put it all to boil in a pot of castor oil until he got a thick and pestilential syrup which was more like common caramel than valuable gold“ (CT2, s. 7).

Veľký slovník cudzích slov uvádza pri hesle *dublón* dva významy: „španielska zlatá minca s hmotnosťou 6,76 g<sup>5</sup>, razená v 16. až 19. storočí alebo juhoamerická minca rôznej hodnoty“ (2006, s. 311). My sa prikláňame k prvému z nich, pretože z uvedenej ukážky vyplýva, že na začiatku spomenuté *koloniálne mince*, sú vlastne *dublóny*. Španielsky výkladový slovník *DRAE* uvádza pri tomto hesle taktiež dva významy. Prvým z nich je: stará španielska zlatá minca, s rôznou hodnotou, podľa toho, v ktorom období bola razená; druhým, zlatá čilská minca<sup>6</sup>. Vzhľadom na to, že sa vo východiskovom texte píše o „Úrsulinom vzácnom dedičstve“, ktoré jej zanechal otec, sa aj v tomto prípade prikláňame k prvému výkladu skúmaného kultúrne špecifického výrazu.

V prípade prekladu slovného spojenia *monedas coloniales*, nachádzame v oboch cieľových textoch kalk – *koloniálne mince* – *colonial coins*. A na prenesenie významu jeho synonyma – *doblones*, sa obaja prekladatelia rozhodli využiť výpožičku – *dublónov* – *doubloons*. Zarazilo nás však zistenie, že v súvislosti s touto peňažnou jednotkou uvádza americký prekladateľ vo svojom preklade, číslovku *tri* a nie *tridsať* ako je tomu v origináli. Tento posun zrejme vznikol z nepozornosti.

Nami analyzovaná peňažná jednotka sa vo forme: *los doblones* sa vyskytla vo východiskovom texte ešte raz a to na strane 12. Pri jej prenose do cieľového text č. 1, postupoval slovenský prekladateľ rovnako ako v prvom prípade: *dublóny* (CT1, s. 7). V slovenskom preklade vidíme, že v porovnaní s originálom, tu v dôsledku rôznych jazykových systémov, dochádza ku konštitutívneho posunu<sup>7</sup> (redukciu určitého člena). Americký prekladateľ využil aj v tomto prípade výpožičku, aj so zachovaním určitého člena v cieľovom jazyku: *the doubloons* (CT2, s. 4).

Druhý analyzovaný výraz – *monedas coloniales* sa nachádza vo východiskovom texte aj na inom mieste a to vo forme – *tres piezas de dinero colonial* (VT s. 11). Slovenský preklad – *tri staré koloniálne mince* nájdeme v cieľovom texte č. 1, na 6. strane a anglický preklad – *three colonial coins*, je v cieľovom texte č. 2, na tretej strane. V oboch cieľových textoch, prekladatelia použili techniku doslovného prekladu; avšak v anglickom texte dochádza, v porovnaní s originálom, ku redukciu (*tres piezas* → *three*) a v slovenskom texte dochádza, na jednej strane k redukciu (*tres piezas* → *tri*), ale strane druhej k amplifikácii (*dinero colonial* → *staré koloniálne mince*).

## Pesos

„El gobierno nacional lo asimiló a la categoría de bandolero y puso a su cabeza un precio de **cinco mil pesos**“ (VT, s. 160).

„Národná vláda ho zaradila medzi banditov a vypísala na jeho hlavu odmenu **päťtisíc pesos**“ (CT1, s. 101).

„The national government placed him in the category of a bandit and put a price of **five thousand pesos** on his head“ (CT2, s. 133).

Peso sa stalo oficiálnym kolumbijským platidlom už v roku 1810, kedy nahradilo dovtedy platný kolumbijský reál, výmenným kurzom 1 peso = 8 reálov a zostalo ním až do súčasnosti. Avšak jeho hodnota je dnes už iná. Zatiaľ čo v tridsiatych rokoch dvadsiateho



storočia vydávala Národná banka Kolumbie bankovky s maximálnou nominálnou hodnotou päťsto pesos, dnes je to päťdesiat tisíc pesos<sup>8</sup>. Hore uvedených *päťtisíc pesos* teda predstavovalo, v čase kedy sa dej románu odohrával, pomerne vysokú sumu. Potvrďuje to aj úryvok z románu, v ktorom Pilar Turnerová zaplatila „päťdesiat pesos, polovicu svojich celoživotných úspor, ...“ (CT1, s. 88). *Veľký slovník cudzích slov* definuje *peso* ako: „základnú jednotku meny v niektorých štátoch Strednej a Južnej Ameriky (1peso = 100 centavos); prípadne mincu (bankovku) tejto hodnoty“ (2006, s. 986). V našom prípade išlo skôr o zväzok bankoviek v kolumbijskej národnej mene.

Slovenský prekladateľ preniesol tento kultúrny špecifický prvok do cieľového textu č. 1 ako *päťtisíc pesos* a použitú techniku definujeme ako výpožičku. Rovnako pristúpil k prekladu tejto peňažnej jednotky aj americký prekladateľ a nami skúmaný výraz preniesol do cieľového textu č. 2 prostredníctvom výpožičky – *five thousand pesos*.

Tento kultúrny prvok sa nachádza v románe *Cien años de soledad* ešte trikrát: *doce pesos* (VT, s. 114), *cinco pesos* (VT, s. 115) a *billetes de a peso* (VT, s. 233). V slovenskom preklade – *dvanásť pesos*, *päť pesos* (obe v CT1, s. 72) a *jednopesové bankovky* (CT1, s. 148). V anglickom preklade – *twelve pesos*, *five pesos* (obe v CT2, s.93) a *one-peso banknotes* (CT2, s. 197). V prípade prvých dvoch variantov analyzovanej peňažnej jednotky, využili obaja prekladatelia pri ich prenose do cieľových jazykov výpožičku. V prípade slovného spojenia *billetes de a peso/ jednopesové bankovky/ one-peso banknotes* by sme použili prekladateľskú techniku, resp. kombináciu techník definovali ako výpožičku + kalk.

### Reales

„Sentaron una gitana en un extremo de la aldea e instalaron el catalejo a la entrada de la carpa. Mediante el pago de **cinco reales**, la gente se asomaba al catalejo y veía a la gitana al alcance de su mano“ (VT, s. 11).

„Cigánku posadili na kraji dediny a pri vchode do stanu postavili d'alekohľad. Za **päť reálov** ľudia mohli pozrieť do d'alekohľadu a videli Cigánku na dosah ruky“ (CT1, s. 6).

„They placed a gypsy woman at one end of the village and set up the telescope at the entrance to the tent. For the price of **five reales**, people could look into the telescope and see the gypsy woman an arm's length away“ (CT 2, s. 3).

Strieborný *reál* sa používal v Španielsku a jeho kolóniách ako platidlo od polovice štrnásteho až do prvej polovice devätnásteho storočia, konkrétne do roku 1864, kedy bol nahradený *escudom*<sup>9</sup>. Ako sme už uviedli pri analýze predošlého výrazu, v roku 1810 sa v tejto latinskoamerickej krajine stalo oficiálnym platidlom kolumbijské *peso*, ktoré zostalo národnou menou Kolumbie až do súčasnosti<sup>10</sup>. Z uvedeného vyplýva, že nami analyzovaný španielsky *reál* bol v románe „Cien años de soledad“, ktorého dej sa odohráva v rozmedzí druhej polovice devätnásteho a prvej polovice dvadsiateho storočia, použitý nie ako súčasný platidlo, ale ako historická a v minulosti veľmi rozšírená mena.

Podľa španielskeho výkladového slovníka *DRAE*, ide o mincu vyrobenú zo striebra, prípadne iného kovu, ktorá mala v rôznych obdobiach rôznu hodnotu; taktiež môže ísť o platidlo (drobný peniaz) používané v niektorých krajinách Strednej a Južnej Ameriky (napr. vo Venezuele či Nikaragui), ktorého hodnota by sa dala vyjadriť pomerom: 1 *peseta* = 4 *reále* alebo 1 *reál* = 25 *centimov*<sup>11</sup>. Heslo *real* nachádzame aj v *Collins Spanish Dictionary* vo význame starej striebornej španielskej mince, ktorej hodnota je 25 centimov (1/4 pesety)<sup>12</sup>.

V oboch cieľových textoch nachádzame podobné prekladateľské riešenie tohto kultúrny špecifického prvku: *cinco reales* – *päť reálov* – *five reales*. Rozdiel je len v tom, že slovenský prekladateľ prevzal uvedený výraz so slovenskou transkripciou a americký prekladateľ ho prevzal bez akejkoľvek zmeny. Prekladateľskú techniku, použitú v slovenskom aj anglickom preklade, by sme definovali ako výpožičku.

## Yarda

„Fue entonces cuando se le ocurrió que su torpeza no era la primera victoria de la decrepitud y la oscuridad, sino una falla del tiempo. Pensaba que antes, **cuando Dios no hacía con los meses y los años las mismas trampas que hacían los turcos al medir una yarda de percal**, las cosas eran diferentes. Ahora no sólo crecían los niños más de prisa, sino que hasta los sentimientos evolucionaban de otro modo“ (VT, s. 365).

„V tom čase jej prišlo na um, že jej ťažkopádnosť nie je prvým víťazstvom staroby a tmy, ale je zapríčinená akousi chybou času. Zdalo sa jej, že **kým boh nerobil ešte s mesiacmi a rokmi podobné úskoky ako Turci, keď merajú yard perkálu**, vyzeralo všetko inak. Teraz nielenže deti vyrástli rýchlejšie, ale dokonca aj city sa vyvíjali inakšie“ (CT1, s. 190).

„It was then that it occurred to her that her clumsiness was not the first victory of decrepitude and the darkness but a sentence passed by time. She thought that previously, **when God did not make the same traps out of the months and years that the Turks used when they measured a yard of percale**, things were different. Now children not only grew faster, but even feelings developed in a different way“ (CT2, s. 256).

Analyzovaný výraz nás zaujal najskôr tým, že španielsky píšuci autor použil vo svojom románe jednu z anglických dĺžkových mier – yard. Vedeli sme, že v Kolumbii, odkiaľ autor východiskového textu pochádza, je v súčasnosti základnou jednotkou dĺžky meter a nie yard. Avšak z viacerých preštudovaných dokumentov<sup>13</sup> vyplýva, že v druhej polovici XIX. a v prvej polovici XX. storočia, kedy sa dej románu „Sto rokov samoty“ odohráva, používali v Kolumbii (ako aj v mnohých iných hispanoamerických krajinách) práve yardy a to najmä pri budovaní infraštruktúry<sup>14</sup> a v medzinárodnom obchode. Vzhľadom na to, že román „Sto rokov samoty“ vyšiel po prvýkrát už v roku 1967 a Medzinárodná sústava jednotiek (SI) sa v tejto juhoamerickej krajine začala používať až v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia, je použitie výrazu – yard zrejme. Ako sme už naznačili, ide o dĺžkovú mieru, typickú najmä pre anglosaskú kultúru, ktorej zodpovedá necelý meter (0,914m) v metrickej sústave, používanej v súčasnosti vo väčšine krajín sveta. Zatiaľ čo pre anglicky hovoriaceho čitateľa je nami skúmaný výraz termínom, slovenský čitateľ ho vníma ako kultúrne špecifický prvok.

Americký prekladateľ preniesol slovné spojenie *una yarda de percal* do cieľového textu č. 2 doslovne – *a yard of percale*. Slovenský prekladateľ si „vypožičal“ z východiskového textu kultúrne špecifický výraz *yard perkálu* a zachoval tak historický a miestny aj v cieľovom texte č.1. V prípade slova *percal* – *perkál* – *percale* ide o výpožičku z francúzskeho jazyka, pomenúvajúcu typ textílie, ktorej názov sa do francúzštiny dostal pôvodne z perzštiny<sup>15</sup>.

Neskôr sme si uvedomili, že ak vezmeme do úvahy kontext, v ktorom sa nami analyzovaný výraz nachádza, nie je vôbec dôležité či budú v preklade yardy alebo metre. Podstatné je, aby cieľový čitateľ dostal rovnakú informáciu ako čitateľ východiskového textu, to jest, že predajcovia textílií, bez ohľadu na ich národnosť, sú známi tým, že majú tendenciu nesprávne namerať predávanú látku a tým oklamať zákazníka<sup>16</sup>. Doslovne by sa dalo povedať, že Úrsula spomínala na časy, kedy ešte boh „neskracoval“ mesiace a roky, tak ako obchodníci „skracujú“ predávanú látku.

Na prenesenie tohto významu do cieľového textu č.1, mal slovenský prekladateľ na výber viacero ekvivalentov (*trik*, *lesť* či *úskok*). Rozhodol sa pre *úskok* a jeho prekladateľské riešenie považujeme za adekvátne. Americký prekladateľ mohol zvoliť napríklad *trick* alebo *trap*. V cieľovom texte č. 2 nachádzame práve druhý, z uvedených ekvivalentov a aj jeho riešenie považujeme za adekvátne.

Ako sme už naznačili v úvode, konkrétna mena sa vždy spája s konkrétnou krajinou, respektíve krajinami, v ktorých je platná a to z nej robí kultúrne špecifický prvok. Okrem toho, niektoré z analyzovaných peňažných jednotiek, ako napríklad *reál* alebo *dublón*,

nekorešpondujú s časovým obdobím, do ktorého bol príbeh románu „Sto rokov samoty“ zasadený. Pri porovnaní nami analyzovaného originálu s jeho prekladmi možno hovoriť nielen o priestorovom, ale aj časovom posune a to sú dôvody, pre ktoré považujeme vybrané výrazy za kultúrne motivované a preto sme sa rozhodli zahrnúť ich do našej analýzy.

Ak by sme mali na záver zosumarizovať výsledky vyplývajúce z našej analýzy, môžeme skonštatovať, že zatiaľ čo slovenský prekladateľ sa vo všetkých siedmich analyzovaných jednotkách mier, váh a peňažných jednotiek priklonil k takým prekladateľským riešeniam, ktoré radíme medzi exotizujúce (1x kalk, 6x výpožička), americký prekladateľ pristúpil k prenosu uvedených kultúrne motivovaných výrazov odlišne. V štyroch prípadoch využil v cieľovom texte č. 2 ponechávajúci princíp (1x kalk, 3x výpožička), v ďalších dvoch uprednostnil princíp nahradzujúci (2x všeobecne platný ekvivalent) a jednu hmotnostnú jednotku (*libru*) sme sa rozhodli vo výsledkoch neuvádzať, pretože, ak vychádzame z etymológie daného výrazu, ide o anglickú výpožičku použitú v španielskom origináli.

### Poznámky

(1) MORETTI, Conde de. *Manual alfabético razonado de las monedas, pesos y medidas de todos los países, con las equivalencias en español y francés* (digitalizovaný dokument).

Madrid : Imprenta Real, 1828, 184 s., dostupný na internete:

<[http://books.google.es/books?id=NpaOUcIuQxgC&pg=PA4&lpg=PA4&dq=turqu%C3%ADa+medidas+de+longitud+antiguas&source=bl&ots=JHsydJdUHY&sig=0O8uE\\_mhEML0Mj7i0dKX](http://books.google.es/books?id=NpaOUcIuQxgC&pg=PA4&lpg=PA4&dq=turqu%C3%ADa+medidas+de+longitud+antiguas&source=bl&ots=JHsydJdUHY&sig=0O8uE_mhEML0Mj7i0dKX)

FRYRIP0&hl=sk&sa=X&ei=CMvbUfjEMYvFswa834HYAw&ved=0CFwQ6AEwBw#v=onepage&q=turqu%C3%ADa%20medidas%20de%20longitud%20antiguas&f=false>, vyhľadane dňa: 11.7. 2013.

(2) Libra, cit. podľa: *Longman Dictionary of Contemporary English*. Harlow (England) : Longman Group Ltd. 1995, s. 1672, ISBN 0-582-23750-5, 1698 s.

(3) Trójska libra, cit. podľa: Šaling, S., Šalingová, M., Maníková, Z. *Veľký slovník cudzích slov*, Prešov : SAMO, 2006, s. 760, ISBN 80-89123-05-8, 1392 s.

(4) Cit. podľa TELLINGER, D. *Kultúrne otázky prekladu umeleckej literatúry*. Košice : Typopress, 2005, s. 76, ISBN 80-89089-35-6, 137 s.

(5) Porovnaj: Doblón = pieza de oro de 2 escudos (6,8 g.) dostupné na internete: <[http://www.proyectosalanhogar.com/enciclopedia\\_ilustrada/matematicas/medidas.htm](http://www.proyectosalanhogar.com/enciclopedia_ilustrada/matematicas/medidas.htm)>, vyhľadane dňa: 11. 7. 2013.

(6) Doblón: cit. podľa *DRAE* [online] dostupný na internete: <<http://lema.rae.es/drae/?val=doblon>>, vyhľadane dňa: 11. 7. 2013.

(7) Konštitutívny posun – cit. podľa: LEVÝ, J. *Originál. Preklad. Interpretačná terminológia*, Bratislava : Tatran, 1983, 368 s., s. 197.

(8) Peso colombiano, real colombiano: cit. podľa článku *Historia del peso colombiano*, dostupnom na internete: <[https://docs.google.com/document/d/1uTc8QGEJTfRbCWC9GE7B41XpNQxSmDhwP9GbRrtqYc/edit?hl=en\\_US&pli=1](https://docs.google.com/document/d/1uTc8QGEJTfRbCWC9GE7B41XpNQxSmDhwP9GbRrtqYc/edit?hl=en_US&pli=1)>, vyhľadane dňa: 15. 7. 2013.

(9) Cit. podľa článku HERNÁNDEZ GAMARRA, A. *Las especies monetarias en Colombia*, publikovanom v [online] časopise *Revista Credencial Historia*, Bogotá (Colombia), junio 2002, dostupnom na internete: <[http://www.banrepcultural.org/blaavirtual/revistas/credencial/junio 2002/lasespecies.htm](http://www.banrepcultural.org/blaavirtual/revistas/credencial/junio%202002/lasespecies.htm)>, porovnaj: *Monedas en la Historia (I): el Real Español*, dostupný na internete: <http://monedadecambio.wordpress.com/2009/01/14/monedas-en-la-historia-i-el-real-espanol/>, oba vyhľadane dňa: 15. 7. 2013.

(10) Pôvodný výmenný kurz bol 1 peso = 8 reales, neskôr (v roku 1847) to už bolo 1 peso = 10 reales (10 décimos de reales) a v roku 1853 boli reales premenované na *décimos* (1 peso =

10 décimos). Tie sa až do roku 1880 razili súčasne aj s reálmi. V uvedenom roku boli vyrazené posledné kusy kolumbijských reálov. Ďalším zlomovým obdobím boli šesťdesiate a sedemdesiate roky devätnásteho storočia, v ktorom sa začalo s postupným nahrádzaním čiastkovej jednotky kolumbijskej meny (1 peso = 10 décimos → 1 peso = 100 centavos), ktorá sa zachovala až do súčasnosti. Cit. podľa článku *Historia del peso colombiano*, dostupnom na internete:

<[https://docs.google.com/document/d/1uTc8QGEJTfRbCWC9GE7B41XpNQxSmDhwP9GbRrtqYc/edit?hl=en\\_US&pli=1](https://docs.google.com/document/d/1uTc8QGEJTfRbCWC9GE7B41XpNQxSmDhwP9GbRrtqYc/edit?hl=en_US&pli=1)>, vyhľadane dňa: 15. 7. 2013.

(11) Real: cit podľa *DRAE* [online] dostupný na internete: <<http://lema.rae.es/drae/?val=real>>, porovnaj: reál (3, 43 g. striebra), cit. podľa: zoznamu španielskych mier, váh a peňažných jednotiek, dostupných na internete: <[http://www.proyecto-salohogar.com/enciclopedia\\_ilustrada/matematicas/medidas.htm](http://www.proyecto-salohogar.com/enciclopedia_ilustrada/matematicas/medidas.htm)>, vyhľadane dňa: 11. 7. 2013.

(12) Real: cit. podľa: *Collins Spanish Dictionary - Complete and Unabridged* (8th Edition) 2005 © HarperCollins Publishers [online] dostupný na internete:

<<http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=real>>, nachádzame tu výraz real použitý aj v dvoch frazeologizmoch: no tiene un real; no vale ni un real, vyhľadane dňa: 11. 7. 2013.

(13) 9. 12. 1971 vydala Kolumbijská vláda dekrét č. 2416, ktorým prijala Medzinárodnú sústavu jednotiek (SI) a v roku 1974 prijal Kolumbijský inštitút pre technickú štandardizáciu (ICONTEC) Medzinárodnú normu ISO 1000 za svoju národnú technickú normu, cit. podľa web stránky Fakulty inžinierstva a architektúry Kolumbijskej národnej univerzity v Bogote, dostupnej na internete: <[http://www.virtual.unal.edu.co/cursos/sedes/manizales/4090002/html/pages/cap2/c2\\_4.htm](http://www.virtual.unal.edu.co/cursos/sedes/manizales/4090002/html/pages/cap2/c2_4.htm)>, porovnaj: <<http://es.scribd.com/doc/4923679/Sistema-Internacional-de-Unidades-y-sus-Unidades-derivadas>>, obe vyhľadane dňa: 8.7.2013.

(14) Cit. podľa štúdie: MÁRQUEZ ESTRADA, J. W. *Modernización sobre rieles*. In *Memorias*. Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe, vol. 8, núm. 15, noviembre 2011, Universidad del Norte Colombia, s. 126 -169, ISSN (elektronický dokument): 1794-8886. Autor v nej pojednáva aj o výstavbe železnice medzi kolumbijskými mestami Barranquilla y Sabanilla, ktorá začala v šesťdesiatych rokoch devätnásteho storočia. Uvedená štúdia je dostupná na internete: <<http://www.redalyc.org/pdf/855/85522637006.pdf>>, vyhľadane dňa: 8. 7. 2013.

(15) Percal: cit. podľa: <<http://lema.rae.es/drae/?val=percal>>, vyhľadane dňa: 21.1.2013.

(16) Pozri napríklad: LÓPEZ DE AYALA, P. *Libro rimado del palacio* [online]. Manuscrito 4055 de la Biblioteca Nacional de Madrid, ed. JOSET. J. Madrid: Alhambra, 1978, 2.vol., versos: 1189-1223: „Pues ¿qué de los mercadores aquí podría dezir, si tienen tal oficio para poder fallir, jurar e perjurar e todo siempre mentir? [...] Las varas e las medidas, Dios sabe cuáles serán: una vos mostrarán luenga e con otra medirán; todo es mercadería“, dostupné na internete: <[http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/libro-de-palacio--0/html/fee\\_1477c-82b1-11df-acc7-002185ce\\_6064\\_3.html](http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/libro-de-palacio--0/html/fee_1477c-82b1-11df-acc7-002185ce_6064_3.html)>, vyhľadane dňa: 10.7. 2013.

### Zoznam literatúry

*Concise Oxford Spanish Dictionary*. 2009. [online, citované 11.7.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=godo>>.

*Collins Spanish Dictionary – Complete and Unabridged*. 8th ed. Harper Collins Publishers 2005. [online, citované 12.7.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=real>>.

*Diccionario de la Real Academia Española*. 2001. [online, citované 11.7.2013]. Dostupné na internete: <<http://lema.rae.es/drae/?val=doblon>>.



- ŽUROVKOVÁ, D. Vybrané kultúrne špecifické výrazy z románu „Cien años de soledad“ a ich prenos do cieľovej kultúry. In: Nová Filologická revue (šéfred.) BILOVESKÝ, V. Banská Bystrica : FHV UMB, roč. 5, č. 1, júl 2013, ISSN 1338-0583. s. 118-127.
- GARCÍA MÁRQUEZ, G.: *Cien años de soledad*. 20. vyd., ed. JOSET J. Madrid : Cátedra, 2012. 496 s. ISBN 978-84-376-0494-7.
- GARCÍA MÁRQUEZ, G.: *Sto rokov samoty*. 1.vyd., prel. PUŠKÁČ, I. Bratislava : Ikar, 1973. 320 s.
- GARCÍA MÁRQUEZ, G.: *Sto rokov samoty*. 5.vyd., prel. PUŠKÁČ, I. Bratislava : Ikar, 2008. 312 s. ISBN 978-80-551-1843-7.
- GARCÍA MÁRQUEZ, G.: *One Hundred Years of Solitude*. 10.vyd., prel. RABASSA, G. London : Penguin Books, Ltd., 2007. 432 s. ISBN 978-0-141-03243-6.
- GARCÍA MÁRQUEZ, G.: *Cien años de soledad*. 3. vyd. Barcelona : Debolsillo, 2004. 496 s. ISBN 84-9759-220-4.
- HERNÁNDEZ GAMARRA, A. *Las especies monetarias en Colombia* [online, citované 15.7.2013]. In: Revista Credencial Historia, Bogotá (Colombia), junio 2002. Dostupný na internete: <<http://www.banrepcultural.org/blaavirtual/revistas/credencial/junio2002/lasespecies.htm>>.
- Longman Dictionary of Contemporary English*. 3<sup>rd</sup> ed. Harlow (England) : Longman Group Ltd. 1995, s. 1698, ISBN 0-582-23750-5.
- Longman Dictionary of English Language and Culture*. 3<sup>rd</sup> edition. Harlow (England) : Pearson Education Limited, 2005. s. 1620, ISBN 0-582-85312-5.
- LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963. s. 288.
- LÓPEZ DE AYALA, P. *Libro rimado del palacio*. [online, citované 10.7. 2013]. Manuscrito 4055 de la Biblioteca Nacional de Madrid, ed. JOSET. J., Madrid : Alhambra, 1978, 2.vol., versos: 1189-1223. Dostupné na internete: <[http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/libro-de-palacio--0/html/fee1477c-82b1-11df-acc7-002185ce6064\\_3.html](http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/libro-de-palacio--0/html/fee1477c-82b1-11df-acc7-002185ce6064_3.html)>.
- MÁRQUEZ ESTRADA, J. W. *Modernización sobre rieles*. [online, citované 8.7. 2013]. In: Memorias. Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe, vol. 8, núm. 15, noviembre 2011, Universidad del Norte Colombia, s. 126 -169. ISSN: 1794-8886. Dostupné na internete: <<http://www.redalyc.org/pdf/855/85522637006.pdf>>.
- MORETTI, Conde de. *Manual alfabético razonado de las monedas, pesos y medidas de todos los países, con las equivalencias en español y francés* [online, citované 11.7. 2013]. Madrid : Imprenta Real, 1828. 184 s. Dostupné na internete: <[http://books.google.es/books?id=NpaOUclUQxgC&pg=PA4&lpg=PA4&dq=turqu%C3%ADa+medidas+de+longitud+antiguas&source=bl&ots=JHsydJdUHY&sig=0O8uE\\_mhEMLOMj7i0dKXFRYRiPO&hl=sk&sa=X&ei=C MvbUfjEMYvFswa834HYAw&ved=0CFwQ6AEwBw#v=onepage&q=turqu%C3%ADa%20medidas%20de%20longitud%20antiguas&f=false](http://books.google.es/books?id=NpaOUclUQxgC&pg=PA4&lpg=PA4&dq=turqu%C3%ADa+medidas+de+longitud+antiguas&source=bl&ots=JHsydJdUHY&sig=0O8uE_mhEMLOMj7i0dKXFRYRiPO&hl=sk&sa=X&ei=C MvbUfjEMYvFswa834HYAw&ved=0CFwQ6AEwBw#v=onepage&q=turqu%C3%ADa%20medidas%20de%20longitud%20antiguas&f=false)>.
- POPOVIČ, A. *Originál. Preklad. Interpretačná terminológia*, Bratislava : Tatran, 1983. s. 368.
- ŠALING, S., ŠALINGOVÁ, M., MANÍKOVÁ, Z. *Veľký slovník cudzích slov*, Prešov : SAMO, 2006. ISBN 80-89123-05-8, 1392 s.
- TELLINGER, D. *Kultúrne otázky prekladu umeleckej literatúry*. Košice : Typopress, 2005. s. 76, ISBN 80-89089-35-6, 137 s.
- VILIKOVSKÝ, J. Naturalizácia v preklade. In: Revue svetovej literatúry, 18, 1982, č. 4, s. 159-169. ISSN 0231-6269.
- VLACHOV, S., FLORIN, S. *Neprevodimstvo v prevoda*. In: Izkustvo na prevodu. Sofia, 1969. s. 46-72 cit. podľa: Popovič, A. *Poetika umeleckého prekladu*, Bratislava : Tatran, 1971. s. 14.

### **Resumé**

The author of the present paper looks at the units of length, weight and monetary units, contained in the novel “Cien años de soledad”, from a cultural perspective. Those units, selected from the novel written by the Colombian Gabriel García Márquez, are part of so called culture-specific items found in the Spanish original. The author focuses on the translation strategies that are used in the process of their transfer to Slovak and English target texts, as well as the target cultures, by means of a descriptive analysis.